

Edukacja włączająca a zmiany w prawie oświatowym

Ekspert MEN - Marzena Czarnocka

Inkluzja w edukacji

Jesteśmy świadkami procesu przechodzenia w sposobie myślenia z troski o zaspokojenie potrzeb niegdyś wąskiej grupy uczniów niepełnosprawnych do szerokiej perspektywy dostrzegania potrzeb i możliwości każdego ucznia.

Źródło: Dorota Wiszejko-Wierzbicka, Instytut Badań Edukacyjnych, 2012

W kierunku edukacji włączającej

- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (1948) - prawo do stopy życiowej zapewniającej zdrowie i dobrobyt, dostępność dla wszystkich na zasadzie równości w zależności od zalet osobistych.
- Koniec lat 60-tych – nowa koncepcja niepełnosprawności, ściśle powiązanie pomiędzy doświadczanymi przez jednostkę ograniczeniami, kształtem i strukturą środowiska oraz postawami społeczeństwa
- Lata 70-te – przeciwstawienie się terminologii „niepełnosprawność”, „upośledzenie” jako medyczne i diagnostyczne bez uwzględnienia niedoskonałości i braków w otaczającym społeczeństwie
- 1980 Światowa Organizacja Zdrowia – Międzynarodowa Klasyfikacja Uszkodzeń, Niepełnosprawności i Upośledzeń – termin „upośledzenie” zbyt medyczny i zbyt koncentrujący się na jednostce oraz niedostatecznie wyjaśniający interakcję pomiędzy warunkami społecznymi a oczekiwaniami i możliwościami jednostki
- 1981 r. – Międzynarodowy Rok Osób Niepełnosprawnych

W kierunku edukacji włączającej

- 1982 r. – Światowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
 - definicja niepełnosprawności w kategoriach relacji pomiędzy osobami niepełnosprawnymi a ich środowiskiem
 - Dekada Narodów Zjednoczonych poświęcona Osobom Niepełnosprawnym (83-92)
- 1987 r. – Sztokholm – konieczność wypracowania ogólnej filozofii uznającej prawa osób niepełnosprawnych, priorytety działań (42,44 sesja ZO)
- 1989 r. – Konwencja o Prawach Dziecka (art. 23, art. 28)
- 1990 r. – Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych (48 sesja Zgromadzenia Ogólnego NZ) odzwierciedlają postęp, jaki dokonał się ciągu dekady
 - stały lub przejściowy charakter zaburzeń
 - „upośledzenie” jako utrata lub ograniczenie możliwości uczestniczenia w życiu społecznym, w tym samym stopniu co inni obywatele
 - konflikt pomiędzy osobą niepełnosprawną a jej środowiskiem
 - zwrócenie uwagi na braki w środowisku i zorganizowanych działaniach społecznych (informacja, komunikacja międzyludzka, edukacja), które uniemożliwiają uczestnictwo na równych zasadach

W kierunku edukacji włączającej

- **1994 r. – Deklaracja z Salamanki** - w sprawie Zasad, Polityki i Praktyki w zakresie Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych oraz Wytyczne dla Działań. Inspiracją dla tych dokumentów jest zasada powszechności, uznanie konieczności działania na rzecz “szkół dla wszystkich” - instytucji, które przyjmą każdego, będą szanować różnice, sprzyjać uczeniu i reagować na indywidualne potrzeby uczniów. Dlatego stanowią one istotny wkład w realizację idei Edukacji dla Wszystkich oraz zwiększenia efektywności nauczania w szkołach.

Zasada 6

Państwa powinny uznać zasadę równych szans edukacyjnych - na poziomie podstawowym, średnim i wyższym dla dzieci, młodzieży i dorosłych z niepełnosprawnościami - organizowanych w warunkach integracji. Powinny one zagwarantować, by edukacja osób niepełnosprawnych stanowiła integralną część systemu oświaty (The Standard Rules, 1994, s.23).

W kierunku edukacji włączającej

- **1994 r. – Deklaracja z Salamanki**

Odwołanie do Światowej Deklaracji w sprawie Edukacji dla Wszystkich (Światowa Konferencja w Jomtien (Tajlandia, 1990, UNESCO)

- ✓ Światowa Deklaracja „Edukacja dla Wszystkich” oraz plan działania na 10 lat
- ✓ celem programu Edukacja dla Wszystkich jest doprowadzenie do zaspokojenia podstawowych potrzeb edukacyjnych wszystkich ludzi
- ✓ przez co rozumie się opanowanie umiejętności czytania, pisania, liczenia, formułowania myśli, rozwiązywania problemów, a także wpojenie postaw i wartości.
- ✓ konieczność zadbania o wysoką jakość procesu kształcenia (art. 26 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka o powszechnym prawie do edukacji)

W kierunku edukacji włączającej

- **1994 r. – Deklaracja z Salamanki**

- ✓ każde dziecko ma fundamentalne prawo do nauki i należy dać mu szansę osiągnięcia i utrzymania odpowiedniego poziomu kształcenia;
- ✓ każde dziecko ma charakterystyczne i indywidualne cechy, zainteresowania, zdolności i potrzeby w zakresie nauczania,
- ✓ systemy oświaty powinny być tworzone, a programy edukacyjne wdrażane z uwzględnieniem dużego zróżnicowania tych charakterystycznych cech i potrzeb;
- ✓ dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi muszą mieć dostęp do zwykłych szkół, które powinny przyjąć je w ramach nauczania, stawiającego dziecko w centrum zainteresowania i zdolnego zaspokoić jego potrzeby;
- ✓ zwykłe szkoły o tak otwartej orientacji są najskuteczniejszym środkiem zwalczania dyskryminacji, tworzenia przyjaznych społeczności, budowania otwartego społeczeństwa oraz wprowadzania w życie edukacji dla wszystkich. Co więcej zapewniają one odpowiednie wykształcenie większości dzieci oraz poprawiają skuteczność, a także efektywność kosztową całego systemu oświaty.

(za: A. Firkowska-Mankiewicz, ORE, 2012)

W kierunku edukacji włączającej

- **2006 r. Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych (2007/2012 r.) – art. 24 – Edukacja**

Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do edukacji. W celu realizacji tego prawa bez dyskryminacji i na zasadach równych szans, Państwa Strony zapewnią **włączający system kształcenia** umożliwiający integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym, zmierzające do:

- ✓ pełnego rozwoju potencjału oraz poczucia godności i własnej wartości, a także wzmocnienia poszanowania praw człowieka, podstawowych wolności i różnorodności ludzkiej,
- ✓ rozwijania przez osoby niepełnosprawne ich osobowości, talentów i kreatywności, a także zdolności umysłowych i fizycznych, przy pełnym wykorzystaniu ich możliwości,
- ✓ umożliwienia osobom niepełnosprawnym efektywnego udziału w wolnym społeczeństwie.

W kierunku edukacji włączającej

- KoPON -artykuł 24 – Edukacja

Realizując to prawo, Państwa Strony zapewnią, że:

- osoby niepełnosprawne nie będą wykluczane z powszechnego systemu edukacji ze względu na niepełnosprawność, a także, że dzieci niepełnosprawne nie będą wykluczane, ze względu na niepełnosprawność, z bezpłatnej i obowiązkowej nauki w szkole podstawowej lub z nauczania na poziomie średnim,
- osoby niepełnosprawne będą korzystać z włączającego, bezpłatnego nauczania obowiązkowego wysokiej jakości, na poziomie podstawowym i średnim, na zasadzie równości z innymi osobami, w społecznościach, w których żyją,
- wprowadzane będą racjonalne usprawnienia, zgodnie z indywidualnymi potrzebami,
- osoby niepełnosprawne będą uzyskiwać niezbędne wsparcie, w ramach powszechnego systemu edukacji, celem ułatwienia ich skutecznej edukacji,
- stosowane będą skuteczne środki zindywidualizowanego wsparcia w środowisku, które maksymalizuje rozwój edukacyjny i społeczny, zgodnie z celem pełnego włączenia.

W kierunku edukacji włączającej

- KoPON -artykuł 24 – Edukacja

Państwa Strony umożliwią osobom niepełnosprawnym zdobycie umiejętności życiowych i społecznych, aby ułatwić im **pełny i równy udział w edukacji i w życiu społeczności**. W tym celu Państwa Strony będą podejmować odpowiednie środki, w tym:

- ✓ ułatwianie nauki alfabetu Braille'a, alternatywnego pisma, wspomagających (augmentatywnych) i alternatywnych sposobów, środków i form komunikacji i orientacji oraz umiejętności poruszania się, a także ułatwianie wsparcia rówieśników i doradztwa,
- ✓ ułatwianie nauki języka migowego i popieranie tożsamości językowej społeczności osób głuchych,
- ✓ zapewnienie, że edukacja osób, w szczególności dzieci, które są niewidome, głuche lub głuchoniewidome będzie prowadzona w najodpowiedniejszych językach i przy pomocy sposobów i środków komunikacji najodpowiedniejszych dla jednostki, a także w środowisku, które maksymalizuje rozwój edukacyjny i społeczny.

Aby wesprzeć realizację tego prawa, Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zatrudniania nauczycieli, w tym nauczycieli niepełnosprawnych, którzy mają kwalifikacje w zakresie używania języka migowego i/lub alfabetu Braille'a, oraz w celu szkolenia specjalistów i personelu pracujących na

W kierunku edukacji włączającej

- 48 Sesja UNESCO (Genewa, 2008) "Edukacja włączająca drogą do przyszłości"

Włączanie - to proces traktowania i zaspokajania różnorodnych potrzeb wszystkich uczniów poprzez zwiększanie ich uczestnictwa w nauce, kulturze i społeczności oraz redukcja wykluczenia z edukacji w ogóle, jak i w jej obrębie. Wymaga to zmian i modyfikacji treści, podejść, struktur i strategii sterowanych wspólną wizją obejmującą wszystkie dzieci oraz przekonaniem, że to system powszechnej oświaty jest odpowiedzialny za ich edukację.

Edukacja włączająca podejmuje problem jak przekształcić system oświaty i środowisko uczenia się tak, by odpowiedzieć na zróżnicowanie uczniów. Jej celem jest zapewnienie, by i nauczyciele i uczniowie czuli się dobrze z tą różnorodnością i traktowali ją raczej jako wyzwanie i wzbogacenie środowiska uczenia się, niż jako problem.

(za: A. Firkowska-Mankiewicz, ORE, 2012)

W kierunku edukacji włączającej

- **1997 r. zmiany w modelowym ujmowaniu istoty niepełnosprawności**
(G. Engel)
 - medyczny model niepełnosprawności nie daje możliwości uwzględnienia psychologicznych, behawioralnych i społecznych wymiarów choroby (podobnie jak niepełnosprawności). Idąc krok dalej, sformułował on biopsychospołeczny model choroby, który uwzględniał pomijane dotychczas wymiary, zarówno jako:
 - a) źródła czynników choroby,
 - b) obszary oddziaływania medycznego,
 - c) wymiary konsekwencji choroby.
 - zmiana dotyczy przejścia ze sposobu ujmowania niepełnosprawności jako stanu do sposobu ujmowania bardziej dynamicznego
 - psychologiczne, behawioralne i środowiskowe uwarunkowania choroby:
 - społeczny kontekst pacjenta, w którym on żyje,
- **2001 r. - model biopsychospołeczny - Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF)**
 - zdrowie to „stan pełnego, dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie wyłącznie brak choroby lub niedomagania”
 - niepełnosprawność - wielowymiarowe zjawisko wynikające z wzajemnych oddziaływań między ludźmi a ich fizycznym i społecznym otoczeniem

W kierunku edukacji włączającej

MODEL MEDYCZNY	MODEL SPOŁECZNY
Niepełnosprawność jako problem osobisty, bezpośrednio wywołany przez chorobę, uraz lub inny stan chorobowy,	Niepełnosprawność jako problem stworzony przez społeczeństwo i brak pełnej integracji społecznej jednostek.
Celem postępowania - wyleczenie lub	Postępowanie wymaga działania

MODEL BIOPSYCHOŚPOŁECZNY

ICF opiera się na nowoczesnej definicji niepełnosprawności, która przewyciężyła wady definicji nawiązujących do dwóch skrajnych modeli: „medycznego” i „społecznego”.

ICF to model uniwersalny, nie tworzy z niepełnosprawności cechy wyróżniającej mniejszość, lecz opisuje wszystkie dziedziny funkcjonowania i niepełnosprawności, które dotyczą każdego człowieka.

ICF służy do klasyfikacji zdrowia i stanów z nim związanych. ICF absolutnie nie klasyfikuje ludzi. Stanowi klasyfikację cech charakterystycznych stanu zdrowia ludzi w kontekście indywidualnych sytuacji życiowych oraz wpływu środowiska.

Niepełnosprawność ma charakter biopsychospołeczny i jest wielowymiarowym zjawiskiem wynikającym z wzajemnych oddziaływań między ludźmi (w tym ich dysfunkcją) i otaczającym ich środowiskiem fizycznym i społecznym.

SPE

Dziecko/uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) w systemie oświaty

Kierunki zmian wyznaczają:

- Prawo oświatowe
- Kierunki i tendencje w opiece i kształceniu uczniów ze SPE
- Standardy pracy poradni psychologiczno-pedagogicznych (ICF)

Przyczyny zmian

- Rosnąca z roku na rok liczba dzieci/uczniów korzystających ze wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej (Dane GUS, SIO)
- Poszukiwanie efektywniejszego sposobu zaspokajania potrzeb dziecka/ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- Próby wzmocnienia oddziaływań edukacyjnych oraz rewalidacyjnych kierowanych do dziecka/ucznia z niepełnosprawnością
- Poszukiwanie optymalnego, jednolitego systemu wsparcia dziecka/ucznia i rodziców
- Poszukiwanie optymalnego i rzetelnego systemu diagnozy
- Zoptymalizowanie wydawanych środków finansowych na wsparcie dziecka/ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Kierunki zmian

Aktualnie	Docelowo
Model medyczny	Model biopsychospołeczny
Niejednolite procedury diagnostyczne	Standardy postępowania diagnostycznego i postdiagnostycznego
Nakładanie się i powielanie zadań szkoły i poradni	Jasny podział zadań szkoła – poradnia
Trudności w zapewnieniu wsparcia na terenie szkoły	Zwiększenie autonomii dyrektora szkoły w zakresie realizacji wsparcia
System wsparcia: szkoła, poradnia	System wsparcia: Wspólnie: szkoła + poradnia
Odejście od pojedynczych działań poszczególnych placówek udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej na rzecz zaplanowanego, realizowanego wspólnie procesu oddziaływań	

Optymalny model diagnozowania

Model biopsychospołeczny – diagnoza wieloaspektowa, funkcjonalna (uwzględniająca czynniki biologiczne, psychiczne i społeczne)

Odejście od diagnozy ilościowej na rzecz ilościowo-jakościowej, dynamicznej, **funkcjonalnej**

Dlaczego diagnoza funkcjonalna?

- **cel, po co? dlaczego?** – optymalne wsparcie (aspekt indywidualny, kontekst społeczny, środowiskowy, działania różnych instytucji, efektywne finansowanie itp.)
- użyteczne narzędzie, metoda kompleksowego gromadzenia informacji z różnych źródeł
- diagnoza holistyczna, pozytywna, kompleksowa, wieloprofilowa, rozwojowa
- planowanie wsparcia
- ocena zmian następujących w czasie
- analiza skuteczności udzielanego wsparcia
- modyfikowanie wsparcia

Diagnoza funkcjonalna

- Należy uwzględnić zarówno obszary deficytów ucznia, jak i jego zasoby. Orientacja na zasobach pozwala motywować go do rozwoju i aktywnie radzić sobie z trudnościami.
- Diagnoza funkcjonalna obejmuje opis wszystkich obszarów funkcjonowania ucznia jako podmiotu spostrzeganego holistycznie:
 - rozwój fizyczny,
 - rozwój poznawczy,
 - rozwój językowy,
 - rozwój społeczny, moralny i emocjonalny,
 - rozwój tożsamości i osobowości.
- Uwzględnienie czynników kontekstowych (czyli zasobów środowiska zewnętrznego, jak: rodzina, szkoła, środowisko lokalne itp.) w celu dostosowania go do potrzeb i możliwości dziecka/ucznia, również określenia znaczenia wpływu tych czynników na jego funkcjonowanie.

T. Knopik, A. Żurek, Materiały do prowadzenia działań szkoleniowych i pilotażowych dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, ORE, 2017

Diagnoza funkcjonalna

- Proces diagnozy jest ściśle powiązany z możliwością oddziaływań interwencyjnych, rozwojowych i wspomagających (zakłada wsparcie).
- Ze względu na dynamiczny charakter rozwoju ucznia celem diagnozy funkcjonalnej jest ukazanie pełnego i zmieniającego się obrazu jego osoby.
- Jest procesem wieloetapowym, dokonywanym przez zespół przedstawicieli różnych grup społecznych, powiązanych z uczniem, takich jak: nauczyciel, psycholog, pedagog, logopeda, rodzice, mającymi z nim kontakt o różnym nasileniu i w zróżnicowanych warunkach życiowych.
- Powinna przebiegać w środowisku znanym uczniowi i powinna być ciągła, a nie ograniczać się do jednego czy dwóch spotkań z obcą osobą w nowym miejscu.
- Uwzględnia dane z wielu źródeł: pochodzących od samego ucznia, ale także od nauczyciela-wychowawcy oraz od rodziców.

T. Knopik, A. Żurek, Materiały do prowadzenia działań szkoleniowych i pilotażowych dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, ORE, 2017

Nowy model wsparcia uczniów- założenia

Specjalne potrzeby edukacyjne

- postrzegane nie tylko jako wynik działania czynników tkwiących w samym uczniu, ale także jednoczesnego oddziaływania tych uwarunkowań, które składają się na kontekst edukacyjny, w jakim funkcjonuje uczeń.
- uwzględnienie wpływu czynników środowiskowych – zarówno barier, jak i czynników wspierających, na jakość procesu kształcenia i wychowania – rozpoznanie psychospołecznych uwarunkowań środowiska, w którym dziecko funkcjonuje.

Cel – wsparcie dziecka i zniwelowanie lub skompensowanie tych uwarunkowań środowiskowych, które mogą stanowić barierę dla dziecka lub ucznia.

Nowy model wsparcia uczniów- założenia

Przy rozpoznawaniu specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia należy zatem uwzględnić:

- ✓ przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów,
- ✓ wskazywanie barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w środowisku przedszkolnym lub szkolnym
- ✓ rozpoznanie i wspieranie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień ucznia.
- ✓ rozpoznanie tych sytuacji i warunków, które determinują to, jak dziecko lub uczeń funkcjonuje,
- ✓ rozpoznanie środowiska i przyczyn ograniczających bądź wspierających optymalne funkcjonowanie

Nowy model wsparcia uczniów- kluczowe pojęcia

- poprawa funkcjonowania ucznia
- bariery i ograniczenia
- czynniki środowiskowe
- aktywne i pełne uczestnictwo
- współpraca nauczycieli i specjalistów
- wsparcie specjalistów
- udział rodziców
- zaangażowanie instytucji

Przepisy prawa

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943 ze zm.)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 poz. 59 ze zm.)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 poz. 60)

- prawo dzieci i młodzieży do kształcenia, wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;
- wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny;
- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;
- możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;
- opieka nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;
- opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie;

Akty wykonawcze

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017 poz. 1591)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. 2017 poz. 1578)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. 2017 poz. 1616)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych z dnia 7 września 2017 r. (Dz.U.2017 poz. 1743)

Akty wykonawcze – szkoły „starego typu”

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017 poz. 1643)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. 2017 poz. 1652)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. 2017 poz. 1656)

Indywidualizacja form wsparcia uczniów ze spe – w stronę modelu

Indywidualne przygotowanie przedszkolne i indywidualne nauczanie dla dzieci i młodzieży z uwagi na stan zdrowia

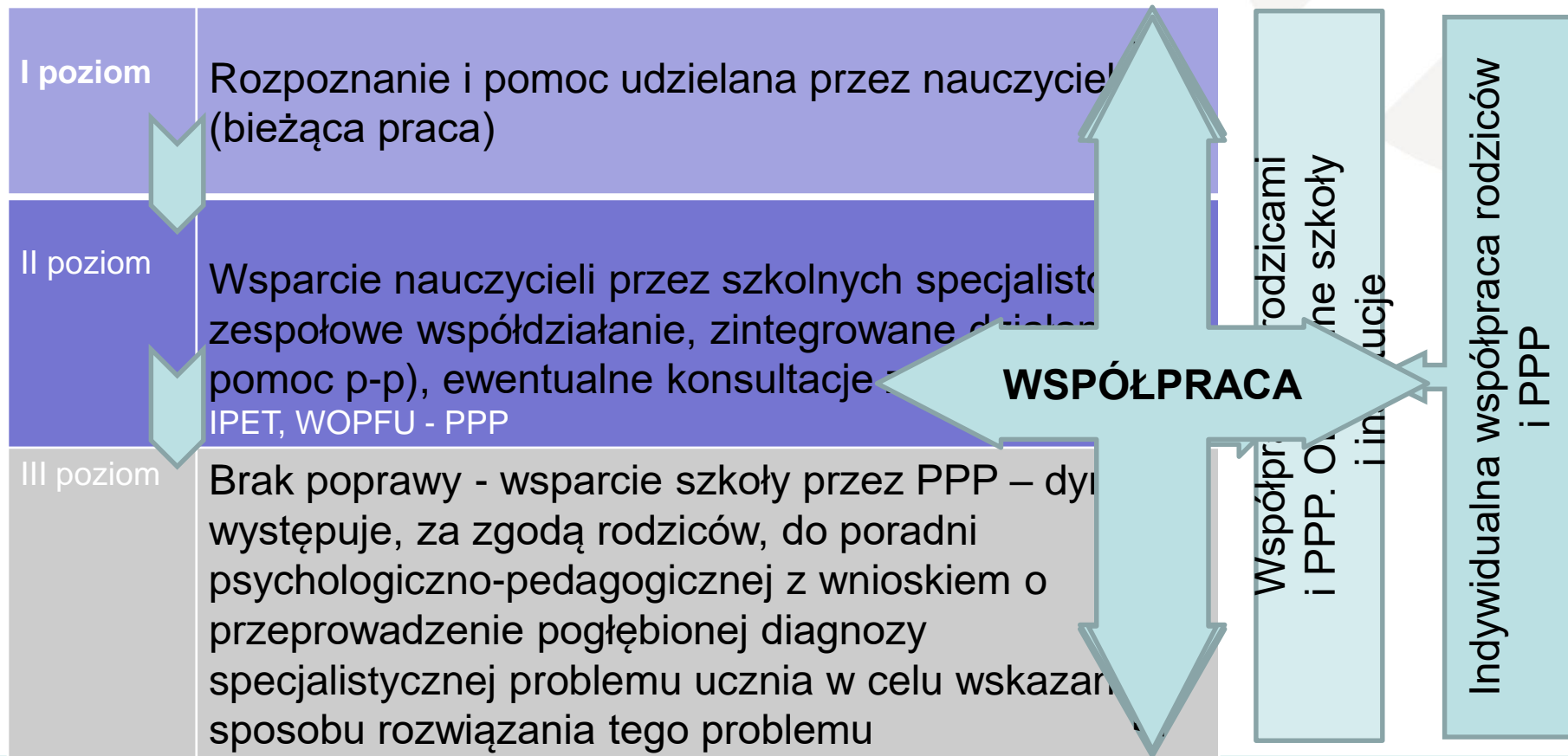
Możliwość uczestniczenia w zajęciach indywidualnych lub w grupie do 5 uczniów dla uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia

Indywidualizowana ścieżka (stan zdrowia, trudności w funkcjonowaniu)

Art. 44c. 1. Nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na zajęciach edukacyjnych odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

2. Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

Model wsparcia uczniów ze spe

W przypadku, gdy z wniosków wynika, że mimo udzielanej uczniowi pomocy nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia, dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki, **za zgodą rodziców ucznia** albo pełnoletniego ucznia, występuje **do publicznej poradni z wnioskiem o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu ucznia.**

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna - kluczowe założenia

- Szkoła jest pierwszym środowiskiem, w którym dokonywane jest rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia.
- Uwzględnienie wpływu czynników środowiskowych – zarówno barier, jak i czynników wspierających – na jakość procesu kształcenia i wychowania.
- SPE nie tylko jako wynik działania czynników tkwiących w samym uczniu, ale także jednoczesnego oddziaływania tych uwarunkowań, które składają się na kontekst edukacyjny, w jakim funkcjonuje uczeń.
- Szczególna rola nauczycieli, którzy w środowisku szkolnym najłatwiej i najtrafniej mogą zaobserwować pierwsze symptomy trudności dziecka.
- Współpraca (N, R, PPP). Wsparcie szkolnych specjalistów.
- Rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie - wspieranie potencjału rozwojowego ucznia i stwarzanie warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu szkoły i w środowisku społecznym.

Cel pomocy psychologiczno-pedagogicznej

§ 2. 1.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia **i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym.**

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna - podstawowe zmiany

- wśród potrzeb uczniów stanowiących podstawę do objęcia ich pomocą psychologiczno-pedagogiczną **dodano zaburzenia zachowania lub emocji**,
- „zaburzenia komunikacji językowej”, stanowiące podstawę do objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną zastąpiono **„deficytami kompetencji i zaburzeń sprawności językowych”**
- **poszerzenie katalogu osób** inicjujących udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej o:
 - asystent nauczyciela
 - asystent wychowawcy świetlicy, o których mowa w art. 15 ust. 7 ustawy,
 - przedstawiciele organizacji pozarządowej, instytucji lub podmiotu działających na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna - podstawowe zmiany

Czas trwania zajęć

§ 16. Godzina zajęć, o których mowa w

- § 6 ust. 1 pkt 1 i 2 (rozwijające uzdolnienia, specjalistyczne)
- ust. 2 pkt 2–6 rozwijające uzdolnienia, rozwijające umiejętność uczenia się, dydaktyczno-wyrównawcze, specjalistyczne, związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu)

trwa 45 minut.

Dopuszcza się prowadzenie zajęć w czasie dłuższym lub krótszym niż 45 minut, z zachowaniem ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu tych zajęć, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami ucznia.

Godzina zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych trwa 60 minut (§ 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie szczegółowej organizacji szkół i przedszkoli). W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć, o których mowa w ust. 3, w czasie krótszym niż 60 minut, zachowując ustalony dla ucznia łączny czas tych zajęć w okresie tygodniowym.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna - formy pomocy

- w trakcie bieżącej pracy oraz poprzez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów
- klasy terapeutyczne;
- zajęcia rozwijające uzdolnienia;
- zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się;
- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze;
- zajęcia specjalistyczne: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym;
- zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych;
- zindywidualizowana ścieżka kształcenia/ rocznego przygotowania przedszkolnego;
- porady i konsultacje;
- warsztaty.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna - formy pomocy

- **zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się**

Zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się organizowane są w celu podnoszenia efektywności uczenia się (§ 14).

Efektywne uczenie się uzależnione jest od wyboru właściwej metody uczenia się, w zależności od zakresu merytorycznego przedmiotu nauki oraz umiejętności rozpoznania czynników wpływających na ten proces. Istotne jest nabywanie przez uczniów umiejętności sprawnego czytania ze zrozumieniem oraz technik wspomagających zapamiętywanie.

- **zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne**

Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalne społeczne - zamiast zajęć socjoterapeutycznych organizowanych z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym. Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne mogą być adresowane do większej grupy dzieci i młodzieży, zgodnie z rozpoznanymi potrzebami w tym zakresie. Zajęcia te organizuje się dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym. Liczba uczestników - nie może przekraczać 10, chyba że zwiększenie liczby uczestników jest uzasadnione potrzebami uczniów - § 10

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna - formy pomocy

- **inne zajęcia o charakterze terapeutycznym** organizuje się dla uczniów **z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mających problemy w funkcjonowaniu** w przedszkolu, szkole lub placówce oraz **z aktywnym i pełnym uczestnictwem** w życiu przedszkola, szkoły lub placówki.
- Liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 10. (§ 11)

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna cd.

§ 17. 1.

Zajęcia rozwijające uzdolnienia, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia specjalistyczne **prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju zajęć.**

2. Zajęcia, o których mowa w ust. 1, prowadzi się przy wykorzystaniu aktywizujących metod pracy.

Zindywidualizowana ścieżka § 12

- zindywidualizowana ścieżka realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego
- zindywidualizowana ścieżka kształcenia,
- są organizowane dla uczniów, **którzy mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia,** nie mogą realizować wszystkich zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych
- obejmuje wszystkie zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne, które są realizowane:
 - 1) wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym oraz
 - 2) indywidualnie z uczniem.

Zindywidualizowana ścieżka

- objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką **wymaga opinii publicznej poradni, z której wynika potrzeba objęcia ucznia pomocą w tej formie.**

Do wniosku o wydanie opinii dołącza się dokumentację określającą:

1. trudności w funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu lub szkole;
2. w przypadku ucznia obejmowanego zindywidualizowaną ścieżką ze względu na stan zdrowia – także **wpływ przebiegu choroby** na funkcjonowanie ucznia w przedszkolu lub szkole oraz ograniczenia w zakresie możliwości udziału ucznia w zajęciach wychowania przedszkolnego lub zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym;
3. **w przypadku ucznia uczęszczającego do przedszkola lub szkoły – także opinię nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, o funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu lub szkole.**
4. **Przed wydaniem opinii publiczna poradnia we współpracy z przedszkolem lub szkołą oraz rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem, przeprowadza analizę funkcjonowania ucznia uwzględniającą efekty udzielanej dotychczas przez przedszkole lub szkołę pomocy psychologiczno-pedagogicznej.**

Zindywidualizowana ścieżka – opinia PPP

§ 12.6

•Opinia zawiera dane i informacje, o których mowa w przepisach w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych,

a ponadto wskazuje:

1. zakres, w jakim uczeń nie może brać udziału w zajęciach wychowania przedszkolnego lub zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym;
2. okres objęcia ucznia zindywidualizowaną ścieżką, **nie dłuższy jednak niż rok szkolny**;
3. Działania, jakie powinny być podjęte w celu usunięcia barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola lub szkoły.

Zindywidualizowana ścieżka – działania szkoły

§ 12 ust.7, 8, 9

- **Na wniosek rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia dyrektor przedszkola lub szkoły ustala, z uwzględnieniem opinii, tygodniowy wymiar godzin** zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie z uczniem, **uwzględniając konieczność realizacji przez ucznia podstawy programowej** wychowania przedszkolnego, podstawy programowej kształcenia ogólnego lub podstawy programowej kształcenia w zawodach.
- Uczeń objęty zindywidualizowaną ścieżką realizuje w danym przedszkolu lub w danej szkole program wychowania przedszkolnego lub programy nauczania, **z dostosowaniem metod i form ich realizacji do jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych**, w szczególności potrzeb wynikających ze stanu zdrowia.
- **Nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem objętym zindywidualizowaną ścieżką podejmują działania ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia w przedszkolu lub szkole.**

Zindywidualizowana ścieżka

§ 12.10

Zindywidualizowanej ścieżki **nie organizuje się** dla:

- 1) uczniów objętych kształceniem specjalnym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy;
- 1) uczniów objętych indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym albo indywidualnym nauczaniem zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 127 ust. 20 ustawy.

Nowe zadania nauczycieli - § 20. 1.

Do zadań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w przedszkolu, szkole i placówce należy w szczególności:

- 1) rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów;
- 2) **określanie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;**
- 3) **rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki;**
- 4) **podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się i poprawy ich funkcjonowania;**
- 5) **współpraca z poradnią w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym, w szczególności w zakresie oceny funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania ucznia oraz planowania dalszych działań.**

Nowe zadania nauczycieli - § 20. 2.

Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce prowadzą w szczególności:

- w przedszkolu – obserwację pedagogiczną **mającą na celu wczesne rozpoznanie u dziecka dysharmonii rozwojowych i podjęcie wczesnej interwencji, a w przypadku dzieci realizujących obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne** – obserwację pedagogiczną zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna);
- w szkole:
 - obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami mającą na celu rozpoznanie u uczniów:
 - trudności w uczeniu się, w tym w przypadku uczniów klas I–III szkoły podstawowej **deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych** oraz ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, **a także potencjału ucznia i jego zainteresowań,**
 - szczególnych uzdolnień,
 - **wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami** (dotychczas doradztwo edukacyjno-zawodowe)

Zadania wychowawcy

§ 20. 4. **Wychowawca klasy lub dyrektor przedszkola** informuje innych nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z uczniem, jeżeli stwierdzi taką potrzebę, oraz we współpracy z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub specjalistami planuje i koordynuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w ramach zintegrowanych działań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem.

Ponadto:

- niezwłocznie udziela uczniowi pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem i informuje o tym innych nauczycieli i specjalistów
- wychowawca klasy lub dyrektor przedszkola lub placówki oraz nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych lub specjaliści, planując udzielanie uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, **współpracują z rodzicami** ucznia albo pełnoletnim uczniem oraz, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami, o których mowa w § 5.

Zadania specjalistów, nauczycieli, wychowawców

§ 20. 8 - W przypadku uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną wychowawcy grup wychowawczych i **specjaliści udzielający uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej wspierają nauczycieli obowiązkowych zajęć edukacyjnych** w dostosowaniu sposobów i metod pracy do możliwości psychofizycznych ucznia.

Ponadto:

- występują z inicjatywą objęcia ucznia wsparciem
- informują wychowawcę, innych nauczycieli, dyrektora przedszkola/placówki
- informują rodziców o potrzebie objęcia ucznia pomocą
- niezwłocznie udzielają uczniowi pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem i informują o tym wychowawcę, innych nauczycieli i specjalistów
- prowadzą zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- dokonują oceny efektywności udzielanej uczniom pomocy
- formułują wnioski do dalszej pracy z uczniem mające na celu poprawę funkcjonowania ucznia
- prowadzą dokumentację swoich działań

Zadania specjalistów

§ 24. Do zadań pedagoga i psychologa w przedszkolu, szkole i placówce należy w szczególności:

1. prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie, indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów **w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki;**

2. diagnozowanie sytuacji wychowawczych w przedszkolu, szkole lub placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych **stanowiących barierę i ograniczających aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu przedszkola, szkoły i placówki;**

3. wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:

- a) **rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki,**
- b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Zadania specjalistów

§ 25. Do zadań logopedy w przedszkolu, szkole i placówce należy w szczególności:

- diagnozowanie logopedyczne, w tym prowadzenie badań przesiewowych w celu ustalenia stanu mowy **oraz poziomu rozwoju językowego uczniów**;
- prowadzenie zajęć logopedycznych dla uczniów oraz porad i konsultacji dla rodziców i nauczycieli w zakresie stymulacji rozwoju mowy uczniów i eliminowania jej zaburzeń;
- podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu zaburzeń komunikacji językowej we współpracy z rodzicami uczniów;
- wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:
 - a) rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki,
 - b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Zadania specjalistów

§ 26. 1. Do zadań doradcy zawodowego należy w szczególności:

- systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia;
- prowadzenie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu **z uwzględnieniem rozpoznanych mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;**
- koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę i placówkę;
- współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
- wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

2. W przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce dyrektor szkoły lub placówki wyznacza nauczyciela, wychowawcę grupy wychowawczej lub specjalistę realizującego zadania, o których mowa w ust.

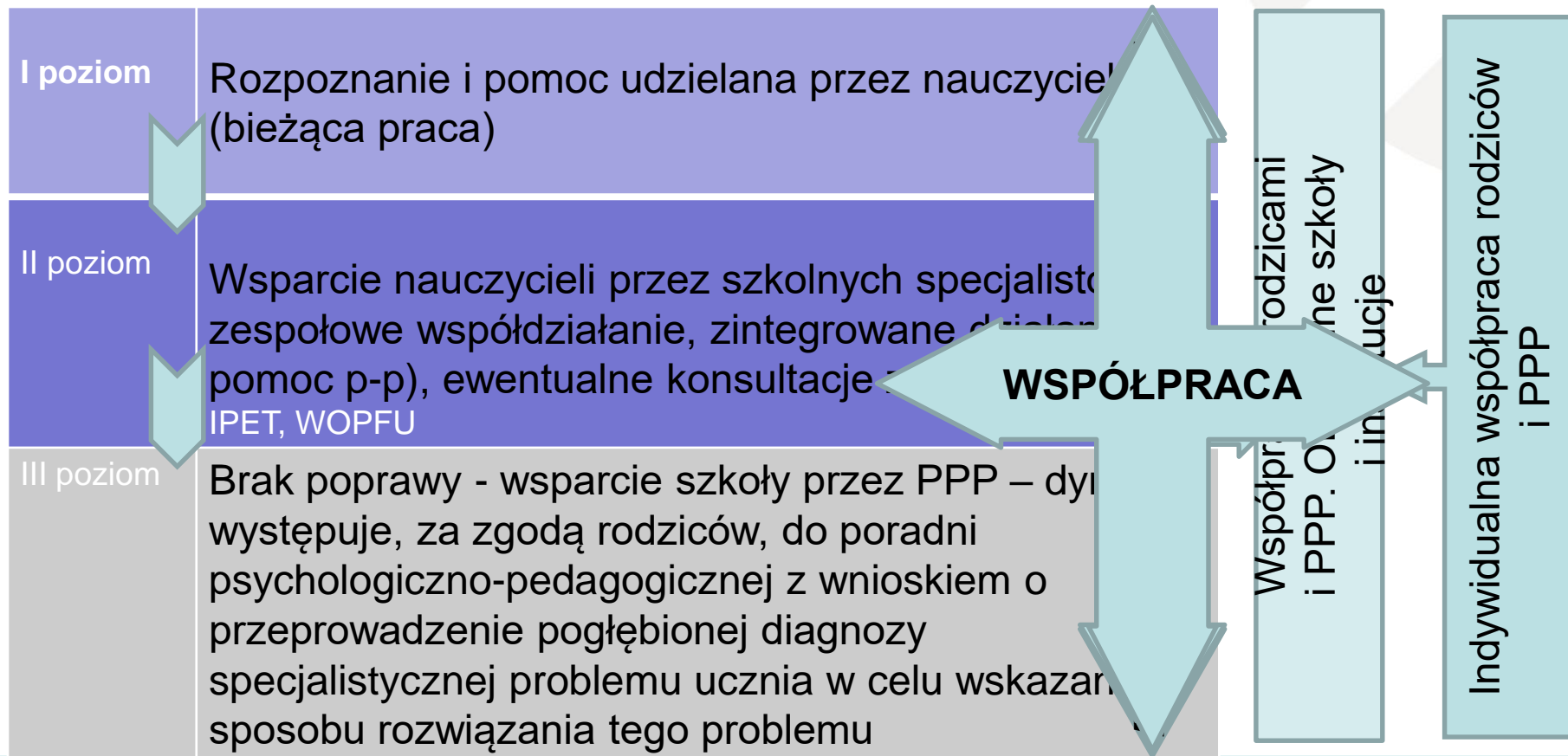
1. (art. 292 upwUPO – program, zawiera treści dot. Informacji o zawodach oraz możliwościach uzyskania kwalifikacji zgodnych z potrzebami rynku pracy i predyspozycjami zawodowymi)

Zadania specjalistów

§ 27. Do zadań **terapeuty pedagogicznego** należy w szczególności:

- prowadzenie badań diagnostycznych uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się **w celu rozpoznawania trudności oraz monitorowania efektów oddziaływań terapeutycznych;**
- **rozpoznawanie przyczyn utrudniających uczniom aktywne i pełne uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki;**
- prowadzenie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających niepowodzeniom edukacyjnym uczniów, we współpracy z rodzicami uczniów;
- **wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:**
 - a) **rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki,**
 - b) **udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.**

Model wsparcia uczniów ze spe

W przypadku, gdy z wniosków wynika, że mimo udzielanej uczniowi pomocy nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia, dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki, **za zgodą rodziców ucznia** albo pełnoletniego ucznia, występuje **do publicznej poradni z wnioskiem o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu ucznia.**

Wniosek o przeprowadzenie diagnozy

Krok 1

- działania w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- ocena efektywności udzielonej pomocy
- wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia

Krok 2

- poprawa – decyzja o zakończeniu pomocy
- nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia

Krok 3

- zgoda rodziców
- wniosek do publicznej poradni
- diagnoza w PPP (opinia, orzeczenie)

Zadania dyrektora

- **§ 6 ust. 6**

Dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki organizuje wspomaganie przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej polegające na zaplanowaniu i przeprowadzeniu działań mających na celu poprawę jakości udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

- **§ 28**

Wsparcie merytoryczne dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce, na wniosek dyrektora przedszkola, szkoły i placówki, zapewniają poradnie oraz placówki doskonalenia nauczycieli.

Wniosek o przeprowadzenie diagnozy

zawiera informacje o:

- rozpoznanych indywidualnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, możliwościach psychofizycznych ucznia oraz potencjale rozwojowym ucznia;
- występujących trudnościach w funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu, szkole i placówce lub szczególnych uzdolnieniach ucznia;
- **działaniach podjętych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w celu poprawy funkcjonowania ucznia w przedszkolu, szkole i placówce, formach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi w przedszkolu, szkole lub placówce, okresie ich udzielania oraz efektach podjętych działań i udzielanej pomocy** (analiza działań przed wydaniem opinii, informacja nauczycieli)
- wnioskach dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia,

Zmiany w kształceniu specjalnym

- Uwzględnienie typów szkół związane z reformą ustroju szkolnego
- Nowe rozporządzenie dotyczy nowych typów szkół (analogiczne rozwiązania w rozporządzeniu zmieniającym)
- Zespołowa praca nauczycieli i specjalistów
- Zmiana wieku uczniów, do którego może być prowadzone kształcenie specjalne (18/21/24 vs 20/24)
- 2 spotkania zespołu, terminy
- IPET

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (DZ. U. 2017 poz. 1578)

- IPET (§ 6 ust. 4)
- Obowiązek uwzględnienia w IPET wyników diagnozy (WOPFU) i wniosków sformułowanych na jej podstawie.

Zespół opracowuje program po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, **uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie** oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną.

- W dotychczas obowiązujących przepisach wskazywano jedynie na konieczność uwzględnienia zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, co w praktyce okazało się niewystarczające.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (DZ. U. 2017 poz. 1578)

- WOPFU (§ 6 ust. 9, 11, 12)
- Zespół, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę **efektywności programu w zakresie, o którym mowa w ust. 1**, oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu.
- Okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i modyfikacji programu dokonuje się, w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną, **a także – za zgodą rodziców ucznia – z innymi podmiotami.**
- **Udział rodziców** w dokonywaniu WOPFU
- Kopia WOPFU i IPET (**rodzice** otrzymują vs na ich wniosek)
- Informowanie **rodziców** – w sposób przyjęty w danym przedszkolu/szkole (dookreślenie formy, statut)

- **WOPFU** (§ 6 ust. 10) uwzględnia w szczególności:
 - 1) indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia ucznia;
 - 2) w zależności od potrzeb, zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, asystentów lub pomocy nauczyciela, o których mowa w § 7 ust. 1–5;
 - 3) przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia, **w tym bariery i ograniczenia** utrudniające funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu przedszkolnym lub szkolnym,
a w przypadku ucznia realizującego wybrane zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne indywidualnie lub w grupie liczącej do 5 uczniów, zgodnie ze wskazaniem zawartym w programie – także **napotykanne trudności w zakresie włączenia** ucznia w zajęcia realizowane wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym oraz efekty działań podejmowanych w celu ich przezwyciężenia.

IPET

- **kierunek zintegrowanych oddziaływań nauczycieli, specjalistów i wychowawców grup wychowawczych (§ 6 ust. 1 pkt 2)**
- uzupełnienie przepisu przez wskazanie w IPET kierunku zintegrowanych oddziaływań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem, oddziaływań, które w konsekwencji mają wpłynąć **na poprawę funkcjonowania dziecka lub ucznia**, w tym w zależności od potrzeb **na poprawę komunikowania się dziecka lub ucznia z otoczeniem z użyciem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC), a także wzmocnienie jego uczestnictwa w życiu przedszkolnym lub szkolnym.**
- zaproponowane brzmienie przepisu **w jednoznaczny sposób wskazuje, że nauczyciele, specjaliści i wychowawcy grup wychowawczych są obowiązani do wspierania potencjału rozwojowego ucznia m. in. w zakresie komunikowania się z otoczeniem, w celu aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki.**

- **zajęcia rewalidacyjne (§ 6 ust. 2)**
- w ramach zajęć rewalidacyjnych IPET powinien uwzględniać przede wszystkim rozwijanie umiejętności komunikacyjnych dzieci i uczniów niepełnosprawnych, z użyciem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC).

W ramach zajęć rewalidacyjnych w programie należy uwzględnić w szczególności rozwijanie umiejętności komunikacyjnych przez:

- 1) naukę orientacji przestrzennej i poruszania się oraz naukę systemu Braille'a lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku ucznia niewidomego;
- 2) naukę języka migowego lub innych sposobów komunikowania się, w szczególności wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC) – w przypadku ucznia niepełnosprawnego z zaburzeniami mowy lub jej brakiem;
- 3) zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne – w przypadku ucznia z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (DZ. U. 2017 poz. 1578)

- **(§ 6 ust. 1 pkt 5)**
- **obowiązek określenia w IPET zajęć z zakresu doradztwa zawodowego, o których mowa w art. 109 ust. 1 pkt 7 ustawy, a także zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu realizowanych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.**

1. w przypadku ucznia klasy VII i VIII szkoły podstawowej, branżowej szkoły, liceum ogólnokształcącego i technikum – zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego,
2. zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu realizowane w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 5 ustawy;

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (DZ. U. 2017 poz. 1578)

(§ 6 ust. 1 pkt 7)

- obowiązek określenia w IPET rodzaju i sposobu dostosowania warunków organizacji kształcenia specjalnego do rodzaju niepełnosprawności ucznia, z wykorzystaniem technologii wspomagających to kształcenie.

Wskazanie to dotyczy każdego rozwiązania, elementu wyposażenia czy produktu, które mogą być wykorzystywane do zwiększania, zachowania lub poprawy możliwości funkcjonalnych dziecka lub ucznia np. pomocnicze, adaptacyjne i rehabilitacyjne urządzenia osób niepełnosprawnych. Określenie w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym ww. dostosowań będzie uzależnione od potrzeb dziecka lub ucznia niepełnosprawnego.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (DZ. U. 2017 poz. 1578)

- **wybrane zajęcia edukacyjne realizowane indywidualnie lub w mniejszej grupie (§ 6 ust. 1 pkt 8)**
- Możliwość zaplanowania i organizacji wybranych zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych indywidualnie z dzieckiem lub uczniem posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub w grupie liczącej do 5 dzieci lub uczniów.
- taka forma realizacji zajęć może wynikać z indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych **określonych w orzeczeniu** o potrzebie kształcenia specjalnego **lub wynikających z wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania** dziecka lub ucznia.
- zawarcie w IPET

- **Zadania nauczycieli dodatkowo zatrudnionych tzw. wspomagających (§ 7 ust. 7 pkt 5)**
- prowadzą inne zajęcia, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka lub ucznia, w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne.

- **Kwalifikacje**

Dyrektor przedszkola lub szkoły, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną – osoba kierująca inną formą wychowania przedszkolnego, **powierza prowadzenie zajęć, o których mowa w § 5 pkt 4, nauczycielom lub specjalistom posiadającym kwalifikacje odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności ucznia. (§ 23./15 ust. 3/16 ust. 1)**

Indywidualne nauczanie

- wyłącznie dla dzieci i młodzieży, którym stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły
- indywidualny i bezpośredni kontakt z nauczycielem (1 lub 2)
- organizacja - **miejsce pobytu dziecka**
- zakres i czas NI (co najmniej 2-3 dni, czas określony, **opinia rodziców**)
- odstąpienie od realizacji niektórych treści (wniosek w formie elektronicznej, **opinia rodziców**)
- wymiar godzin (klasy VII, VIII)
- wyższy/niższy (zgoda OP, **wniosek rodziców**, podstawa programowa)
- wszystkie obowiązkowe zajęcia edukacyjne wynikające z ramowego planu nauczania

Indywidualne nauczanie vs integracja ze środowiskiem

- zobowiązanie nauczycieli i dyrektora przedszkola/szkoły do **podejmowania działań umożliwiających kontakt z rówieśnikami** uczniowi objętemu indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem, co ułatwi mu powrót do grupy rówieśniczej po zakończeniu tego nauczania (§ 10).
- nauczyciele prowadzący zajęcia indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego **nauczania obserwują funkcjonowanie ucznia w zakresie możliwości jego uczestniczenia w życiu przedszkola lub szkoły.**
- dyrektor, uwzględniając aktualny stan zdrowia ucznia oraz wnioski z ww. obserwacji, obowiązany jest podejmować działania umożliwiające kontakt ucznia z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym.

Indywidualne nauczanie vs integracja ze środowiskiem

- Dla uczniów, którym stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły – **zapewnienie różnych form uczestniczenia w życiu szkoły/przedszkola**
 - zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia,
 - uroczystości i imprezy,
 - wybrane zajęcia wychowania przedszkolnego i zajęcia edukacyjne,

Poza wymiarem NI:

- zajęcia rewalidacyjne,
- zajęcia doradztwa zawodowego,
- formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Indywidualne nauczanie - włączanie

Możliwość czasowego zawieszenia organizacji indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania

§ 11. Na wniosek rodziców dziecka lub ucznia albo pełnoletniego ucznia i na podstawie dołączonego do wniosku zaświadczenia lekarskiego, z którego wynika, że stan zdrowia dziecka lub ucznia, o którym mowa w § 10 ust. 3, uległ czasowej poprawie i umożliwia mu uczęszczanie do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub szkoły, **dyrektor zawiesza organizację** odpowiednio indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania na okres wskazany w zaświadczeniu lekarskim.

Indywidualne nauczanie

**Zaprzestanie organizacji
indywidualnego
obowiązkowego rocznego
przygotowania
przedszkolnego
lub indywidualnego nauczania**

§ 12. Na wniosek rodziców dziecka lub ucznia albo pełnoletniego ucznia i na podstawie dołączonego do wniosku zaświadczenia lekarskiego, z którego wynika, że stan zdrowia dziecka lub ucznia umożliwia uczęszczanie do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub szkoły, **dyrektor zaprzestaje organizacji** odpowiednio indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania oraz powiadamia o tym poradnię, w której działa zespół, który wydał orzeczenie, i organ prowadzący przedszkole, inną formę wychowania przedszkolnego lub szkołę.

Indywidualne nauczanie – przepisy przejściowe

- zastosowanie do organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, innych formach wychowania przedszkolnego i szkołach, **które rozpoczęły funkcjonowanie od 1 września 2017 r. w zreformowanej strukturze.**
- art. 363 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe, **dotychczasowe przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157), będą nadal stosowane w przypadku:**
 - 1) dotychczasowych gimnazjów i klas dotychczasowych gimnazjów prowadzonych w szkołach innego typu,
 - 2) dotychczasowych trzyletnich liceów ogólnokształcących, czteroletnich techników oraz klas tych szkół prowadzonych odpowiednio w czteroletnich liceach ogólnokształcących lub pięcioletnich technikach,
 - 3) klas dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych w branżowych szkołach I stopnia oraz w dotychczasowych szkołach policealnych – do czasu zakończenia kształcenia w tych szkołach i klasach. (analogiczne rozwiązania)

Indywidualne nauczanie - przepisy przejściowe

- utrzymanie prawa do organizowania zajęć **w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego lub szkole**, jeżeli w orzeczeniu wskazano możliwość realizacji indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania na terenie przedszkola/szkoły oraz gdy placówka **dysponuje pomieszczeniem** – w przypadku dzieci lub uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania wydane **przed dniem 1 września 2017 r.** (§ 13).
- zorganizowanie zajęć w ww. sposób będzie możliwe **do końca okresu, na jaki zostało wydane ww. orzeczenie**, z uwzględnieniem art. 312 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60 i 949), **nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego 2017/2018.**
- pozostawienie takiej jeszcze przez jeden rok szkolny umożliwi przedszkolom, szkołom i innym formom wychowania przedszkolnego **podjęcie działań mających na celu zlikwidowanie barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie dziecka lub ucznia w grupie rówieśniczej i uczestnictwo w życiu przedszkolnym lub szkolnym.**

Inne rozwiązania na rzecz uczniów ze spe

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. u. z 2017 r. poz. 356) - **w szkołach podstawowych dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz w szkołach przysposabiających do pracy**
- **Podręczniki dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**
- niewidomych i słabowidzących (kl. I, IV, VII)
- mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją dostosowano podręczniki, materiały edukacyjne w postaci zeszytów piktogramów – wykorzystujące symbole PCS, materiały edukacyjne w formie multimedialnej zawierającej tłumaczenia na polski język migowy (PJM).

Inne rozwiązania na rzecz uczniów ze spe

- książki pomocnicze zawierające zasady i dobre praktyki dotyczące korzystania z zaadaptowanych materiałów edukacyjnych, materiały ćwiczeniowe, służące utrwalaniu wiedzy o języku polskim oraz wspomaganie procesu nabywania przez uczniów umiejętności komunikacyjnych, materiały ćwiczeniowe w postaci zeszytów kart pracy służących utrwalaniu przez uczniów wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej.
- SIO - materiały edukacyjne dla uczniów niepełnosprawnych na podstawie aktualnie dopuszczonych do użytku szkolnego podręczników do klasy IV i VII szkoły podstawowej (dostosowania tekstowe i graficzne, PCS, PJM)
- W przygotowaniu
 - ✓ materiały ćwiczeniowe w postaci kart pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym
 - ✓ podręcznik do polskiego języka migowego,
 - ✓ Zobowiązanie wydawców do przygotowywania wersji podręczników dostosowanych do potrzeb uczniów z niepełnosprawnością

Inne rozwiązania na rzecz uczniów ze spe

- Nowe zawody pomocnicze - od 1 września 2017 r. w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego utworzono 5 tzw. zawodów pomocniczych skierowanych do uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, aby włączyć ich społecznie, dając możliwość aktywności na rynku pracy. Są to: pracownik pomocniczy ślusarza, pracownik pomocniczy stolarza, pracownik pomocniczy mechanika, pracownik pomocniczy krawca, a także asystent fryzjera.
- Nowe wzory orzeczeń - obowiązek uwzględnienia w diagnozie potrzeb uczniów – wpływu środowiska nauczania i wychowania, występujących barier, zalecanych działań służących ich wyeliminowaniu i poprawie funkcjonowania uczniów, zakresu koniecznego wsparcia służącego wzmocnieniu jego uczestnictwa w życiu przedszkola/szkoły, zalecane sposoby oceny efektów działań podjętych na rzecz ucznia.
- Gwarancja środków przewidzianych na kształcenie specjalne.

Indywidualizacja kształcenia uczniów ze spe – w kierunku optymalnego włączenia

Pomoc psychologiczno- pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce

- ✓ rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia
- ✓ rozpoznawanie indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia
- ✓ **rozpoznawanie czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie ucznia w przedszkolu, szkole i placówce,**

w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym.

Indywidualizacja kształcenia uczniów ze spe – w kierunku optymalnego włączenia

- Uczeń jako jednostka i członek grupy społecznej
- Środowisko jako czynnik determinujący możliwość funkcjonowania i rozwijania potencjału
- Nowe formy pomocy p-p
- Nowa formuła IPET
- Nowe zadania nauczycieli i specjalistów
- Współpraca w szkole i w środowisku (N, R, PPP, ODN, wspomaganie)

Wyzwania dla edukacji włączającej

- Implikacje (prawo wewnątrzszkolne, zasady, procedury, kultura organizacyjna, zmiana...)
- Przełamanie dotychczasowych schematów, poszukiwanie nowych rozwiązań
- Społeczny klimat szkoły
- Podmiotowość
- Postawy wszystkich uczestników życia szkoły
- Nauczyciele – fundament wsparcia vs wsparcie nauczycieli
- Budowanie zaplecza dla szkoły i nauczycieli (ODN, PPP, BP, inne szkoły i ośrodki – wspomaganie)
- Efektywne finansowanie
- ...